

Razprava o našem šolstvu v banskem svetu

ske službe odpuščenih, ker so bili sprejeti v drž. službo. Vseh dnevničarskih mest je 44.

Če bi zasedli 251 praznih oddelkov in po potrebi delili vsaj 100 oddelkov in če bi se upokojilo vsaj 100 učiteljev, ki imajo polna leta, bi dobili potrebno število praznih mest za vse, ki čakajo na službo. Učiteljskega naraščaja torej ni preveč, kreditov je premalo. Ker v prihodnjih dveh letih ne bo novega naraščaja in ker so sedanji trije letniki malo-številni, bi utegnili čez nekaj let učiteljskega naraščaja pri nas zopet primanjkovati.

V tekočem proračunskem letu je bilo prenešenih precej učiteljev in učiteljic, večina po svoji prošnji.

Ob začetku šolskega leta je bilo v ljudskih šolah 93.615 učencev in 92.208 učenk, skupaj 185.823 otrok. Od teh je Jugoslovancev 182.970, Nemcev 2149, Madžarov 596, drugih narodnosti pa 108. Število učencev se je povečalo za 2144 otrok. V enem oddelku je povprečno 40 otrok.

Pri šolskem delu in pouku se je učiteljstvo predvsem pečalo z vprašanjem, kako uveljaviti v praksi zahteve delovne šole. V banovini je 35 šolskih okrajev, torej 6 več kot lani. Prosvetni oddelek je opozarjal učiteljstvo z okrožnicami na socialno delovanje med narodom, na enotno pozdravljanje v šoli itd.

V šolskem letu 1936/37. je bilo ukinjenih zaradi premajhnega števila učencev 5 nemških oddelkov. Število nemške manjšine se stalno znižuje in je bilo v preteklem šolskem letu za 251 učencev manjše kot v predlanskem letu. Vseh manjšinskih oddelkov je 37 s 1413 učenci.

Pregled šolskih poslopij kaže, da je v banovini 859 šolskih poslopij, od katerih je 197 v prav dobrem stanju, 424 v dobrem stanju, ostala so pa slaba ali šolsko-higieničnim predpisom neustrezajoča.

V proračunskem letu 1937/38. znašajo šolski proračuni za banovino 15.450.000 din, za podeželske občine 7.332.024 din, za avtonomna mesta 5.519.566 din, skupaj 28.301.590 din. V primeri za proračunsko leto 1936/37. so narasli izdatki za ljudsko šolstvo v dravski banovini za 3.778.440 din.

Banovina vzdržuje gluhozemnico v Ljubljani, deško vzgajališče na Selu pri Ljubljani, zavod za slepe v Kočevju in krije stvarne potrebščine pomožnih šol v Ljubljani in Mariboru. V ljubljanski gluhozemnici je 125 otrok. Nad polovico prosilcev je bilo odklonjenih zaradi pomanjkanja prostora. V deškem vzgajališču na Selu je bilo samo 80 nedoletnikov, dasi je prostora v zavodu za 150 gojencev.

Za božičnice je bilo 199.950 din izdatkov. Obstojta 70 šolskih kuhinj, 66 kuhinjam je bila razdeljena podpora v višini 37.000 din. 17 dijaških kuhinj je sprejelo 49.900 din.

Meščanske šole.

V banovini je 38 državnih in 8 zasebnih, skupaj 46 meščanskih šol, ki imajo skupaj 271 oddelkov. V državnih meščanskih šolah je bilo 8495 učencev in učenk, na zasebnih pa 1419 učenk. Število učencev na državnih šolah je letos za 447 večji kot lani, na zasebnih šolah pa je ostalo neizpremenjeno. Na meščanskih šolah je še vedno precejšnje pomanjkanje učiteljstva. Na mnogih meščanskih šolah so šolski prostori slabi. Za najnujnejša popravila bi potrebovale šole okrog 13 milijonov din. Stroški za stvarne potrebščine in vzdrževanje vseh meščanskih šol znašajo okrog 2.500.000 din. Banovina prispeva samo 300.000 din. Nove meščanske šole se nameravajo ustanoviti v Konjicah, Kranju, Kamniku in Sevnici. Potrebna bi bila iz narodnostnih ozirov meščanska šola v Gornji Radgoni.

Srednje in strokovne šole

Postopno se je ukinil 6. razred na realni gimnaziji v Kočevju in 3. razred mestne ženske realne gimnazije v Ljubljani. S šolskim letom 1938/39. se odpre zopet popolna realna gimnazija v Kočevju. Državna realna gimnazija v Murski Soboti se pretvarja v popolno. Samoupravna gimnazija v Murski Soboti obstoja letos iz šestega in sedmega razreda. Otvorjena je bila državna nepopolna mešana državna realna gimnazija v Mariboru.

Tako imamo v sedanjem šolskem letu 14 državnih srednjih šol, in sicer 10 popolnih, eno s šestimi razredi v Kočevju, eno s petimi razredi v Murski Soboti, eno s tremi razredi, to je ženska realna gimnazija v Ljubljani, in novo realno gimnazijo v Mariboru s štirimi razredi. Na teh zavodih se je vpisalo v 266 oddelkih 7617 dijakov in 3625 dijakin, skupno 11.242 srednješolcev in srednješolk.

V primeri z lanskim letom je obisk porasel za 436 dijakov in 270 dijakin. Na oddelek pride povprečno 42 učencev.

Na štirih nedržavnih srednjih šolah je v 31 oddelkih 395 učencev in 735 učenk, skupno 1130. En oddelek je več kot lani, učencev in učenk je 50 manj. Na vseh srednjih šolah v banovini je tedaj vpisanih 8012 učencev in 4360 učenk, skupno 12.372.

Na državnih srednjih šolah potrebujemo za znanstvene predmete brez verouka 16 učiteljev, 2 učitelja večšine, 6 honorarnih vero učiteljev in 8 honorarnih učiteljev za večšine.

V prvi razred obeh državnih učiteljišč se je smelo letos vpisati 20 učencev in 10 učenk. Na obeh šolah je 109 učencev in 61 učenk, skupno 170. Učencev je 30 manj kot lani.

Kar se tiče strokovne šole, so v ožji zvezi s prosvetnim oddelkom gospodinske šole, teh je 6, in sicer privatna višja gospodinska šola dr. Kreka v Šiški ter gospodinska šola za gostilničarske gospodinje v Ljubljani, samoupravna mestna gospodinska šola »Mladika« v Ljubljani in dekliski zavod »Vesna« v Mariboru ter gospodinski šoli v Trbovljah in na Jesenicah.

Na letošnjem zasedanju banskega sveta je bilo tudi precej govora o našem šolstvu. Iz poročila, ki ga je o tem priobčil »Slovenec« od 18. februarja, posnemamo samo sledeče odstavke, ki se tičejo šolstva in učiteljstva.

Bajlec Franc, Murska Sobotica: Odkar ta država stoji, pri nas še ni bila zgrajena niti ena ne ljudska ne srednja šola iz državnih sredstev. V Belgradu je bilo v zadnjih štirih letih zgrajenih pet novih gimnazij, vse zgolj iz državnih sredstev, da ima danes Belgrad sam več srednjih šol, kakor vsa Slovenija. V Belgradu imajo tudi 20 profesorjev samo zato, da nadomeščajo odsotne in obolele, pri nas pa tako bridko primanjkuje redno nastavljenih učnih moči. Ne moremo se ubraniti vtisa, da za tem tiči neki namen. V Belgradu slutimo strujo, ki ne more prenesti našega prosvetnega razvoja, zato nas skuša pahnuti na pot nazadovanja. Od centralizacije učnih knjig in učil imamo samo kulturno škodo, ker se te izdaje ne ozirajo na slovenske narodne in zgodovinske posebnosti in večkrat surovo žalijo naše narodno in versko čutenje.

Nujno potrebno je za uspeh našega šolstva in za resnično enakopravnost, da se nekaj kompetenc prenese iz ministrstev na bansko upravo.

Obširneje je govoril o breznarodnosti precejšnjega dela tamošnjega učiteljstva, ki prav vsled svoje čudne usmerjenosti ne najde stika z ljudstvom. Pozabijo se namreč besede blagopokojnega kralja, da samo dober Slovenec, dober Hrvat ali dober Srb more biti dober Jugoslovčan.

Ob koncu svojih izvajanj je predložil sledečo resolucijo, ki jo je banski svet z odobravanjem sprejel:

Banski svet dravske banovine, zbran na svojem IX. rednem zasedanju v Ljubljani, naproša gospoda bana, naj pri kraljevski vladi v Belgradu izposluje čimprejšnjo decentralizacijo prosvetne uprave v sledečem:

1. Ker nameščanje, premeščanje in dodeljevanje učnih moči iz Belgrada povzroča ob nedovoljnem poznavanju krajevnih prosvetnih potreb razvoju slovenskega šolstva in splošne slovenske prosvete silne neprilike, naj to opravlja v okviru proračunskih možnosti ban.

2. Učene načrte za slovensko ozemlje naj ban prilagodi in v okviru obstoječih zakonov slovenskim posebnim narodnim, zgodovinskim in kulturnim razmeram; na tem ozemlju naj bo šolski pouk po načrtih, ki jih izdela ban.

3. Vsaka monopolizacija šolskih knjig, učil in šolskih potrebščin naj se z ozirom na posebne razmere dravske banovine na njenem teritoriju, kolikor se je uvažala, ukine, oziroma se ne uvede.

4. Kr. vlada naj da vsa potrebna sredstva na razpolago, da se dopolnijo in zasedejo prazna učiteljska mesta na vseh šolah dravske banovine.

5. Za izvedbo gornjih zahtev in želja naj kraljeva vlada poskrbi dovolj kreditov. Dovolj kreditov naj poslej prejema tudi univerza v Ljubljani, katere razmah je omejen vpravi zaradi pomanjkanja drž. dotacij.

Vesenjak Ivan (Košaki-Ptuj) govori o potrebi, da se ljudske in meščanske šole prilagodijo razmeram in zahtevam kraja, da bodo praktične. V vse naše šolstvo je treba uvesti več Slomškovega duha, katerega delo in vzgojne metode je svoj čas odobrila in pohvalila celo akademija v Peterburgu (sedaj Leningrad). Zveza med učiteljstvom in ljud-

stvom bo vzpostavljena šele takrat, kadar se bo učiteljstvo približalo mišljenju in pojmovanju ljudstva.

Za učitelje in profesorje, ki so bili v letih 1931—32 reducirani, pa zahteva, da se ponovno nastavijo in da se jim štejejo vsa ta vmesna leta, da se razveljavijo vse takratne uradne ocene, ker so krivične in protizakonite. Čut pravičnosti in zaupanja v zakonodajo zahteva »restitutio ad integrum«.

Tovšak Ivan (St. Ilj - Slovenj Gradec) razpravlja o problemu poročenega učiteljstva in pravi, da bi bilo samskim vsekakor treba dati boljšo plačo, ker jih sedanja v materialnem stanju preveč loči od poročenih, zlasti tam, kjer oba poučujeta in imata oba plačo. Naša naravna zahteva je tudi, da je treba katoliškim otrokom dati katoliškega učitelja.

Dr. Vidic Franc (Kamnik) se čudi, da morejo nekateri tako mirno govoriti o napredku državnega gospodarstva, ki bo, kakor pričakujejo, ob koncu leta pokazalo eno milijardo din perbitka, pri nas je pa blizu 500 učnih moči brez posla, celo od l. 1932, ker ni denarja, da bi jih nastavili. V šolski upravi naj bo več smotrenosti, da pouka sredi leta ne bodo motile razne prestavitve in izmenjavne osebe.

Kranjc Jakob (Begunje-Logatec) govori o potrebi večjega sodelovanja podeželskega učiteljstva z ljudstvom, ker je večkrat duhovnik edini izvenšolski prosvetni delavec. Tudi radio naj bo laže dostopen ljudstvu, da bo mogel opravljati ves svoj kulturni namen.

Planina Lovro (Skofja Loka) podrobneje govori o šolah v Lučnah in Javorju, kjer je 120 otrok, pa ena sama učna moč. Med učiteljstvom je tudi nekaj čudnih tipov, ki ne dajejo dobrega zgleda, ne glede treznosti, ne glede lepega obnašanja in spoštljivega vedenja do ljudstva.

Škrabec Stanko (Ribnica-Kočevje) pravi, naj knjige za šolske knjižnice izbira poseben odbor, ker danes otroci dobe večših iz njih čtivo, ki za nje ni prav nič primerno, ki ne pospešuje ne izobrazbe, ne srčne plemenitosti.

Janez Brodar, Nekatere šole v kranjskem okraju so premahne.

Anžič (Krško) govori o pomanjkanju in slabem stanju šolskih poslopij v svojem okraju. Krajevni šolski odbori naj dobe več pravice pri sestavljanju proračunov. Meščanska šola v Krškem naj se spremeni v nižjo gimnazijo. Šolska spričevala za ljudske šole naj bodo kolkovine prosta. V Radečah naj se osnuje meščanska šola.

Josip Tratnik je naglašal, da je mati slovenskega šolstva katoliška cerkev. Danes pa se dogaja, da zastopnik katoliške cerkve v krajevnih šolskih odborih nima prostora. Mladina se mora po ljudski šoli uvrstiti v prosvetna društva, ker nima druge institucije, ki bi za njo skrbela in zato naj ta društva banovina podpre. Meščanske šole naj se specializirajo.

Alojzij Janžekovič (okraj Ptuj). Na želji naj se športu na šolah ne daje toliko važnosti. Učitelji naj obiskujejo službe božje že zaradi dobrega zgleda otrokom. Država naj prevzame plačilo kuriva za učitelje.

Jurij Kugovnik (Dravograd). Zahteva višje postavke za obmejno šolstvo. Šole je treba zlasti v dravograjskem okraju povečati. Učiteljstvo naj se v zvezi z duhovščino prilagodi željam in verskim nazorom naroda.

Kuder (okraj Celje) naglašata potrebo novih ljudskih šol v celjskem okraju.

Kritika, ki ni kritika

Ena izmed največjih kulturnih pridobitev, ki jih je človeštvo doseglo v bojih za demokracijo, je nedvomno svobodna kritika. Toda demokratske svobodščine zahtevajo tudi demokratske ljudi, take ljudi, ki se zavedajo, da materialne in kulturne pridobitve demokracije ne smejo služiti samo poindencem, temveč skupnosti. Čim se torej kaka demokratska svobodščina izrablja v namenu, koristiti samo posamezniku ali določeni manjšini ljudske skupnosti, je izgubila svoj demokratski značaj. Postala je samo grobo sredstvo, ki ga uporabljajo za več ali manj nečedne namene individujev, ki so jim potrebe in cilji določene skupnosti deveta briga, čeprav so sami udje tega kolektiva.

Tako je tudi s kritiko. O namenu kritike na tem mestu nočem izglubljati besed. Pribijemo naj samo to, da mora biti predvsem resna in konstruktivna. Taka kritika koristi skupnosti in torej sodi v okvir demokratskih načel. Neresna in destruktivna kritika nujno odpade iz tega okvira, ker lahko koristi samo posameznikom, ki hočejo svojo voljo in namene uveljaviti na račun kolektiva. Izhajajoč iz tega stališča moramo samo ugotoviti, da je tudi naši organizaciji in vsem njenim ustanovam resna in konstruktivna kritika življenjsko potrebna.

Toda...

Prav blizu so nam še časi, ko so nekateri ljudje, stoječi izven kroga naše organizacije, hoteli z zlohotnimi namigavanji in zaplotniškim ovađstvom onemogočiti delo in poslanstvo Mladinske Maticice. Kakor je sramota za vsak kulturni narod — med katere se do sedaj štejejo tudi Slovenci — če se v njegovi sredini najdejo ljudje, ki hočejo iz samih osebnih razlogov uničiti kakršno koli kulturno institucijo, taka, ali še večja bi bila sramota za organizacijo, ki bi dopustila, da se z neresno in destruktivno kritiko omajejo temelji kake njene ustanove. Nikoli ne bi izprego-

rizarala je slovensko slikarstvo in ima v slovenski zgodovini največ zaslug za umetniško in estetsko vzgojo širokih plasti slovenskega delovnega ljudstva. Vse, kar je bilo prej storjenega v tem pravcu, je bilo omejeno na poindence.

Toda pustimo kulturno misljo MM. Tisti »materialistom«, ki se jim ta misljo ne zdi važna, ali ji pripisujejo sekundaren pomen, bi lahko povedali, da je MM tudi v finančnem oziru najaktivnejša ustanova v okviru naše sekcije. Pomisljijo naj nadalje, kaj pomeni za Učiteljsko tiskarno tiskanje edicij MM. Energično se ob teh ugotovitvah vsiljuje vprašanje, kdo nosi zasluge za te uspehe.

Prvi odgovor: Slovensko učiteljstvo. Vsaj njega večji del. Učiteljstvo vrši med mladino in starši agitacijo za MM za ceno lastnih moralnih in večkrat tudi gmotnih žrtev. Zato ima članstvo, kakor smo že uvodoma omenili, polno pravico, da pove svoje želje, nasvete in ugovore glede MM. Za vse to se mu nudi dovolj prilike na zborovanjih, na predsedniških zborih, banovinskih skupščinah in v stanovskem tisku. Odbor MM je hvaležen za vsak dober nasvet in vsako upravičeno željo. Ti motivi so imeli za posledico ustanovitev posvetovalnega odbora pri MM na lanski banovinski skupščini. Najtopleje je ta odbor pozdravil urednik tov. Ribičič in opozoril na njegovo važnost. Naloga članov tega odbora je, da med letom zbirajo nasvete, želje in kritike, ki jih članstvo izreka glede edicij MM in da jih na prihodnji banovinski skupščini sporoče glavnemu odboru MM. Tako si je slovensko učiteljstvo na najdiscipliniranejši način zagotovilo svoj vpliv na delovanje MM.

Drugi odgovor: Urednik tov. J. Ribičič. Njegovim literarnim, organizatoričnim in uredniškim zmožnostim se moramo zahvaliti, da je »Naš rod« dosegel tako visoko umetniško stopnjo. Gotovo je, da nam te njegove sposobnosti zavidajo vsa druga slična podjetja. Ribičič je eden tistih redkih slovenskih književnikov, ki se je ves posvetil naši mladinski literaturi, posebno oni za najmlajše. Kako se je uveljavil v tej panogi književnosti, dokazujejo suha dejstva: knjiga »Mihec in Jakec« je izšla že v tretji izdaji, knjigo »Palčica« je MM razprodala v treh tednih.

Preko vseh teh suhih dejstev — da ne govorim o srčni kulturi, ki je potrebna vsakemu kritiku — so šli nekateri tovariši, ki so v tekočem šolskem letu otvorili kritiko MM in Ribičičevega dela.

Konkretno: Ze v začetku šol. leta se je neko sresko društvo pritožilo na sekciji, da se v »Našem rodu« zapostavljajo štajerski pisatelji pred kranjskimi. Na celjskem predsedniškem zboru je urednik tov. Ribičič dokazal, da to ni res in da v »Našem rodu« celo prevladujejo štajerski pisatelji. Dovolj žalostno je že samo dejstvo, da si išče kritika »realne« osnove v lokalnem patriotizmu. Tako daleč se spozabi samo oni, ki se še danes ni mogel osvoboditi znane »kranjske fovšije« in čigar obzorje se neha ob plotu domačega zelnika. Še žalostneje pa je, ker v omenjenem dopisu grozi društvo sekciji, da bodo zaradi tega »zapostavljeni« pisatelji osnovali svoj list, ki ga bo društvo podprlo in opustilo agitacijo za MM. Koliko je taka izjava v skladu s stanovsko moralno in stanovsko disciplino ter interesi organizacije, naj presodijo vsi tisti, ki mislijo objektivno. Moje skromno mnenje je, da bi na celjskem zboru, potem ko je Ribičič ugotovil resnico, moral vstati zastopnik prizadetega društva in izjaviti: »Hvala za pojasnilo! Obvestil bom članstvo.« Tega ni storil. Modrost je lepa čednost.

V času, ko je zasedal literarni odsek MM, da preceni in konkurenco poslana dela, so tovariši, ki zagovarjajo »ignoriranec« pisatelje (— nekoliko težko mi je o teh govoriti v množini!) — izpremenili taktiko. Povzpeli so se do duhovite trditve, da je v »Našem rodu« preveč Ribičičevih prispevkov in da so prebogato ilustrirani, Torej ne kvaliteta, temveč kakršna koli raznovrstnost avtorjev naj bo merilo za umetniško višino določene revije. Po mnenju teh kritikov naj bi tedaj urednik uvrstil v list vsako skrupulo, samo svojih prispevkov ne, čeprav ima zanje tradicionalno priznanje čitačje publike (= otrok) in objektivne literarne kritike. Sicer pa omenjena zahteva »kritikov« ne drži, ker bi lahko videli, da je Ribičič poleg svojih prispevkov uvrstil v rubriko »Cicibanov rod« tudi prispevke Anice Černejeve, Franceta Bevka, Utve, Ksenije Prunkove, Karla široka, Mirka Kuničiča, Cvetka Golarja in poleg drugih celo R. Moharja. Zakaj? Iz enostavnega vzroka, ker so mu jih poslali in če so imeli umetniško vrednost. Kadar prispevki za to rubriko ni imel na razpolago (— in to se je zgodilo v večini primerov —), kadar ti prispevki niso imeli umetniške vrednosti, tedaj jih je pač moral napisati sam.

Glede ilustracij pa sledeče: Čim mlajši je bralec, tem bogatejša mora biti ilustrirana njegova lektira. Ta zahteva je utemeljena v moderni psihologiji in didaktiki, kar so »kritiki« po vsem videzu pozabili. Nerodna reč! Drugič bo treba nekoliko več previdnosti. Anonimna gonja je šla tako daleč, da je Ribičič umaknil dvoje svojih del iz letošnjega konkurza, ko sta bili že nagradjeni. Komu je to koristilo? Mladinski matici, ki je prišla ob eno ali dve kvalitetni deli, ki lahko danes ali jutri prineseta kaki drugi založbi renomé in dobiček? Ali je koristilo tistim »ignoriranec« piscem, ki jim niti njihov zastopnik v literarnem odseku ni mogel priznati umetniške kvalitete njihovih rokopisov.

Sicer pa: lahko in smiselno je odgovarjati na stvarno kritiko. Za neresno zaplotništvo je dovolj, če sem ga pokazal v pravi luči. Drugega namena nisem imel. Navedel sem samo dejstva v razmišljanje onim, ki jim

Naročajte pri UPZ glasbeno edicijo „MATERINSKI DAN“

je usoda MM res pri srcu in ki jo hočejo z resno in konstruktivno kritiko povesti k novim zmagam.

H koncu še štiri stavke: To, kar sem napisal, je moje osebno mnenje. Tov. Ribičič

ne potrebuje advokatov. Zagovarja ga njegovo delo in njegovi uspehi. Če kdo misli, da s tem člankom zasledujem kake osebne namene, naj mi to dokaže v »Učit. tovarišus«. Hudales Oskar.

Odlomek o slovenski mladinski literaturi

Založba in publikacije „Mladinske matice“ v Ljubljani

(Konec.)

Dosedanja izkušnja je pokazala, da je težje dobiti večje in obširnejše literarno delo za mladino, kot dobre krajše prispevke za revijalni tisk. To velja predvsem za odraslejši mladini določene realistične strokovne spise v vrednostni umetniški obdelavi. Naši mladinski pisatelji se omejujejo na pripovedna in pravljicna dela in tako nima poučna in poljudno-znanstvena literatura za mladino pri nas še nikakih zastopnikov ali pisateljev. V tej smeri prednjačijo daleč pred nami Čehi s svojimi mladinskimi enciklopedijami raznih strok ljudskih ved in kulturnega življenja. V izdajah Mladinske matice je izšlo med 40 knjigami nekoliko zelo dobrih in odličnih pravljicnih knjig in slikanic v lepi umetniški obdelavi.

Mladina se je vnela predvsem za napeto pisano T. Seliskarja povest »Rudi«, kakor za nekatere spise Fr. Bevka, ki so često avtobiografskega značaja. Med publikacijami je tudi nekoliko posrečenih knjig pripovedk in zbirke, ki pa vsebinsko niso prinesle nič novega. Napredek naših pravljicnih spisov se javlja prav za prav le v natančnejši obdelavi starih motivov. Nov in stvaren duh (nasproti malomeščanskim tematom) prinaša v našo mladinsko literaturo v poslednjih letih nadarjeni in socialno misleči beletrist Oskar Hudales s svojimi življenjsko-realnimi povestmi, n. pr. »Zlo« ali »Postelj gospoda Fibriha« (l. 1936.). Kajti tudi v naši mladinski literaturi je opažati prizadevanje, da bi bila tudi mladinska knjiga življenjsko resnična in ne sme čitateljev oddaljevati od stiske in bede, s katero se bori današnje ljudstvo. Starjša mladinska literatura navadno ni kazala pravega življenja, temveč je delovala le v fantastični pravljici ali v moralističnih tendencah. Tudi svet in problemi odraslih ljudi zanimajo današnjo mladino. Z zanimivimi članki in povestmi za mlajše učence se v publikacijah Mladinske matice dobro uveljavlja znani mladinski pripovednik Jos. Ribičič, ki pozna otroško dušo v njenih najskritejših kotičkih. Tudi B. Magajna, L. Mrzel, Fr. Milčinski in drugi so nam dali mnogo pristrano pisanih mladinskih povesti. Žal da ni možno uvesti še ostalih pisateljev in ilustratorjev mladinskih zbirke. Večina knjig Mladinske matice so izvorni spisi, prevodov je malo, če-

prav bi bili zaželeni dobri prevodi iz tujih literatur (češki, ruski, bolgarski, poljski). Uredništvo propagira v prvi vrsti domačo literarno produkcijo, ki se je z založbo Mladinske matice silno povzdignila.

Če bodo dovoljevale razmere bodočih let, namerava Mladinska matica razširiti svoje uredništvo tudi v tej smeri, da bi izdajala poleg beletrističnih in pripovednih knjig za domače berivo tudi pripomočke, ki bi služili šolskemu pouku: knjižne zbirke in tekste z raznih kulturnih področij, kakor to delajo že drugi naprednejši narodi. Kajti šola, kot vzgojna ustanova, ne sme človeka odtujevati od celotnega življenja, kot n. pr. od gospodarstva, kulture, tehnike, poljedelstva, zdravstva, higijene in športa, temveč je v njenem interesu, vzbuditi v sodobnem mladem človeku zanimanje in smisel za vse, kar sestavlja naše življenje, ljudski razvoj in napredek. Temu prizadevanju se približuje tudi »Naš rod«, ki prinaša v svojih zvezkih poleg umetniško-literarnega beriva tudi reportažne slike in črtice z raznih področij realnega življenja. Razumljivo je, da je realno-strokovna snov v mladinski literaturi poseben problem umetniške forme. Literarni realizem je geslo naše dobe in sedanjega življenja, kajti noben problem se ne odigrava v brezračnem prostoru, temveč v tesni zvezi z zemljo, zgodovino in okoljem človeka in njegove družbe. Tudi mladinska literatura ne sme poznati strahu pred resnico.

Upam, da sem — ne glede na odmerjeni prostor in samo v bežnih obrisih — pokazal nekoliko glavnih potov in ciljev, ki jih poskušajo doseči novejša slovenska mladinska književnost v okviru delovanja naše Mladinske matice.

H koncu bi poudaril tole:

1. Literarni realizem je geslo naše dobe.
2. Psihologija otroka uči o mejah in možnostih razumevanja zunanje sveta.
3. Primerna umetniška forma budi v mladini razumevanje in ljubezen do knjige. S svojimi vzgojnimi učinki je dobra mladinska literatura v vsakem pogledu enakovredna ostalim vejam ljudske in narodne kulture. V tej smeri se hoče razvijati tudi naša slovenska mladinska knjiga v bodoče.

ših preporoditeljev umrla. Mi jo moramo zopet poklicati v življenje. (Dr. A. Radič: »Politike nema bez filozofije.«)

Vse to smo napisali z najboljšo voljo, da bi položili prst na našo skelečo narodno rano, da bi prebudili naš glas vesti, da bi na ta način nekaj prispevali k sodobnim nalogam slovenskega učiteljstva in šole. V čem obstajajo te naloge in kakšna je pot, ki nas bo privedla k cilju?

Prvo je študij gospodarskih in družabnih razmer, kajti »... dokler domo naša vas, naš industrijski kraj in naša mesta neraziskani in nedognani, so vsa tozadevna prizadevanja za

preusmeritev in aktivnejše poseganje šole v razvoj našega življenja brezuspešna.« (Martin Mencej: »Slovenska šola in učitelj.«)

Slovenski učitelj, ki je duhovno osamosvojen, ki se je osvobodil meščanske miselnosti in jerobstva obstoječih političnih strank, ki čuti z narodom, ne bo ostal polovičar in ne diletant, tudi ne bo stal apatično ob strani. In končno »... se ta akcija mora razširiti, k njej se morajo priključiti tudi oni, ki do sedaj niso v njej sodelovali, a so pripravljeni za delo, ki v sebi čutijo voljo in zanos, da ustvarjajo na dobri, plemeniti in potrebni stvari.« (Stjepan Kranjčević: »Učiteljstvo i narod.«)

Splošne vesti

MONOPOLIZACIJA ŠOLSkih KNJIG.

V Učiteljskem tovarišu z dne 10. in 17. februarja smo poročali o akciji, ki so jo organizirali gospodarski krogi in kulturne organizacije proti projektirani uredbi in ureditvi državne tiskarne v Beogradu in projektu uredbe o monopolizaciji šol, knjig in učil. V akciji so sodelovale organizacije tiskarnarjev, knjigarnarjev, grafičnih delavcev, knjigovozov iz Beograda, Zagreba, Ljubljane in Novoga Sada ter TIZ društvo Šola in dom, Penklub iz Ljubljane itd., sodelovalo je pa tudi JUU, za katero je podpisal proti projektirani uredbi in monopolizaciji šol, knjig izdano spomenico predsednik tov. Ivan Dimnik. Okrog 60 oseb broječa deputacija, ki jo je vodil predsednik Društva tiskarnarjev iz Ljubljane, g. Maks Hrovatin, je bila v ponedeljek dne 7. februarja zvečer v dvorani Narodne skupščine sprejeta pri ministrih gg. Dimitriju Magaraševiću, Vrbaniću, Cvrkiću in M. Kriku ter obrazložila gospodarsko, socialno in kulturno škodo, ki bi nastala, ako bi se nameravani uredbi uzakonili. Za JUU sta sodelovala v deputaciji predsednik naše sekcije tov. Metod Kumelj in urednik Narodne prosvete tov. Dušan Prica.

Naslednjega dne je deputacija posetila tudi vse poslanske klube v Narodni skupščini. Končno je istega dne uspelo predstavnikom zainteresiranih organizacij, da so bili skrejeti tudi pri predsedniku vlade g. dr. Milanu Stojadinoviću.

Uspeh dosedanjega prizadevanja proti projektu uredbe o državnih tiskarni in monopolizaciji šol, knjig in učil je, da se bo vršila dne 26. februarja t. l. v ministrstvu prosvete mešana anketa, pri kateri bodo sodelovali poleg referentov ministristva tudi predstavniki tiskarnarjev, knjigarnarjev in grafičnih delavcev iz Beograda, Zagreba in Ljubljane, predsedniki gospodarskih organizacij iz Beograda in JUU. Našo organizacijo bo na anketi zastopal predsednik JUU tovariš Dimnik.

POROČILO O SEJI SLOVENSKE ŠOLSKE MATICE DNE 20. FEBRUARJA 1938.

Odbor je končno razpravljal o knjižnem programu za l. 1937. in 1938. Blagajnik je poročal, da smo za l. 1936. plačali ves dolg in da se je doslej javilo 1834 članov. Upa, da se bo iz nekaterih srezov z dijaštvom vred javilo še okrog 200 članov. V tem primeru smemo računati s podporami vred na dohodek 53.902 din. — Tajnik je poročal, da se je g. doc. dr. Bohinjec odločil, da bo napisal raje vso svojo Geografijo Evrope, ki bo obsegala še okrog 300 strani, do konca l. 1938., mesto da bi delil delo v posamezne snopce. Zato bo moglo njegovo delo iziti šele za l. 1938.

Na osnovi teh poročil je sklenil odbor, da izidejo za l. 1937. naslednje knjige: 1. Pedagoški Zbornik, ki bo obsegal 14 pol, 2. Albert Žerjav: Metodika zgodovinskega pouka in 3. prevod Vaclav Prihodove knjige: Ideologija nove didaktike, ki bo obsegala 4 pole. Za l. 1938. pa bodo predvidoma izšle naslednje knjige: 1. Pedagoški Zbornik, 2. dr. Bohinjec: Geografija Evrope in 3. dr. Poljanec: Pedagoška biologija.

Odbor je razpravljal na tej seji zelo podrobno tudi o svojih poverjenikih in sklenil, da bo dobil vsak poverjenik obnem z letošnjimi knjigami nabiralno polo za l. 1938., v katero bo vpisal naročnika takoj, ko mu bo izročil letošnje knjige. Na ta način bi dobil odbor število in imena članov že zelo zgodaj in bi lahko določil naklado novim knjigam. — Odbor je razpravljaj tudi o knjižnem načrtu in sklenil, da ga objavi v časopisih. — Glede Zbornika je sklenil odbor, naj prinaša tudi pregled o izišlih pedagoških delih. — Važen je tudi sklep, da naj začne Matica z zbiranjem poročil o njenem delu, s čimer bi ustvarila svojo kroniko.

VAŽNO ZA DOLŽNIKE »POPOTNIKA«

Iz dopisa nekega šolskega upravitelja smo izvedeli, da dobivajo nekatere šole, ki dolgujejo na naročnini »Popotnika«, zneske, poslana na ta račun, vrnjena s pripombo »likvidirani«. Ker se šole s tem zavajajo v zmotno, češ da je dolg na »Popotniku« že poravnat, opozarjamo vsa šolska upraviteljstva, da smo prejšnji čekovni račun št. 11.197 opustili ter prenesli na št. 11.153. Prosimo torej, da se izvrše vsa nakazila potom št. 11.153, sicer jih čekovni urad vrne s pripombo »likvidirani«, kar se nanaša pa na prejšnjo številko čekovnega računa in ne na dolg pri »Popotniku«. Taka nakazila ne dosežejo namreč naše uprave.

— Važen odlok. Kraljevska banska uprava je izdala dne 19. nov. 1937., IV. No. 20391/1, navodilo o pravilni rabi izrazov **oddelek in razred**. Oddelek je skupina učencev, ki jih poučuje en učitelj. V oddelku je lahko eden, dva, tri ali več razredov, prej šolska leta. Oddelek je tedaj to, kar je bil po prejšnjem imenovanju razred, razredi pa so šolska leta. — Po predpisih zakona nimamo več eno-, dvo-, tri- itd. razrednic, ampak nerazdeljene in razdeljene šole. Nerazdeljene šole so vse bivše enorazrednice, **razdeljene** z dvema, tremi, s štirimi itd. oddelki pa bivše dvo-, tri-, štiri- itd. razrednice. Ker pa mora biti na vsaki šoli osnovna (1—4 leta) in višja ljudska šola (5—8 let), mora biti na vsaki šoli določeno koliko je oddelkov osnovne in koliko višje ljudske šole. N. pr. razdeljena šola s 3 oddelki ima 2 oddelka osnovne in 1 oddelk višje ljudske šole. Ali: razdeljena šola s 5 oddelki ima 3 oddelke osnovne in 2 oddelka višje ljudske šole. Koliko je v vsakem oddelku razredov (šolskih let), je odvisno od števila oddelkov, otrok in velikosti učilnic itd. — Da se novi izrazi prej udomačijo tudi med narodom, je založila Učiteljska tiskarna tablice za označbo učilnic, v katerih poučujejo posamezne oddelke osnovnih ali višjih ljudskih šol. Vsaki tablici so dodane tudi številke za označbo razredov, ki so v poedinih oddelkih. — Pri naročanju tablic sporočite samo to, koliko oddelkov ima osnovna in koliko oddelkov višja ljudska šola. Vzporednice štejejo za oddelke.

— Podporno društvo državnih in banovinskih uslužbencev dravske banovine ima svoj 8. redni občni zbor v nedeljo, 27. marca 1938., ob 9. uri zjutraj v sejni dvorani Mestnega poglavarstva v Ljubljani. — Dnevni red: 1. Konstituiranje občnega zbora. 2. Poročilo odbora. 3. Poročilo pregledovalcev računov. 4. Dopolnilne volitve. 5. Predlogi odbora. 6. Predlogi članstva. 7. Slučajnosti. — Ob nesklepčnosti bo pol ure pozneje ravno tam z istim dnevnim redom nov občni zbor, ki bo sklepai veljavno ne glede na število prisotnih članov.

— Tov. predsedniki. Ze v jeseni so prešla vsa sreska društva brošuro o skladatelju in tovarišu E. Adamiću — za ceno 5 din izvod, ki jo je napisal naš tovariš Mahkota Milan. — Ker je vprav sr. dr. Laško prejelo le še malo naplačil in mora kriti tiskarske obveznosti pri Učiteljski tiskarni! — prosimo, da nakažete čimprej izkupiček. Ocene o knjižici, ki jih je prineslo: Jutro, Slov. narod, Slovenec in Učiteljski tovariš, pričajo, da je delo vredno 5 din, posebno je še zanimanja do »opisanega« in do »pisca«.

— »Zvončkova« druga (februarska) številka s pestro, zanimivo vsebino in mnogimi lepimi ilustracijami je izšla. Letna naročnina 30 din. Naroča se pri upravi »Zvončka«, Ljubljana, Krakovski nasip 22, ali pa v Učiteljski tiskarni v Ljubljani.

Učiteljska tiskarna

Kdor učitelj — ta zadržnik Učiteljske tiskarne. Dobrodošel je vsak delež, veliko važnejše pa je sodelovanje!

— t »Zvončkove« dolgove izterjava Učiteljska tiskarna. — Naročnino za leto 1938. sprejema nova uprava »Zvončka«, Krakovski nasip 2.

— t Pisemski papir za otroke, s krasnimi slikami, v ličnih škaticah, po 13 din. — Po izredno nizki ceni navaden črtan pisemski papir v mapah za otroke din 2.—.

— t Učenci, ki gredo jeseni v srednje in meščanske šole, naj si takoj naroče: Dr. Kozina: »Slovnica in računski snov za sprejemni izpit v srednje šole«. Din 10.—.

— t Vizitke naročite pri Učiteljski tiskarni v Ljubljani. Tu dobite tudi vse vrste pisemskega papirja, razglednice, mladinske in druge knjige po izredno znižanih cenah, vsakovrstni pisarniški pribor itd.

— t Pomlad se bliža. Naročite herbarije, da boste lahko začeli z zbiranjem cvetic.

— t Slovenski metuljar — din 6.— in vse potrebščine za zbiranje hroščev in metuljev dobite v Knjižarni Učiteljske tiskarne.

— t Dobili smo pismo iz Ljubljane z nečitljivim podpisom, zato piscu ne moremo odgovoriti. — Prosimo ga tem potom, da se zglosi v pisarni pri predsedniku, dobil bo točna pojasnila.

Učiteljski pokret

Pavel Prodornik:

„Prosveta“, Haloze in mi

(Naše sodobne narodno-obrambne naloge.)

(Dalje.)

IV.

Obiski v Halozah.

Naše Haloze so gospodarsko zaostale in bedne, brez dobrih cest, brez pravih cest, polne blata, gladu, lakote in pomanjkanja, polne revščine in kulturne primitivnosti.

Polne trpljenja in garanja siromašnih domačinov za drobtinico z razkošne mize tujega gospodarja, ki tu le uživa, ki se tu — kot nekoč grajščak nad slovensko tlačanko — le zabava in izživlja nad viničarskimi dekleti. (Le bežen vpogled v spiske nezakonske dece na okrajnem sodišču v Ptujju bi povedal dovolj jasno, kdo so povzročitelji in očetje tega gorja.)

Prav semkaj najraje zahajajo tujci, da skriti pred nepotrebno kontrolo, v tem mirnem in zapuščenem delu slovenske domovine, ob svoji duhovni in gospodarski nadvladi in ob civilizatorični zaostalosti in gospodarski primitivnosti bednega, odvisnega in zato ponižnega domačina uganjajo svoje alkoholne, šovinistične in seksualne orgije in sanjajo o »večvrednosti« najplemenitejših zastopnikov arijske rase.

Tudi mi zaidemo včasih v Haloze. Ta ali oni »službeno«. Večinoma samo radi razvedrila in romantičnega doživlja ob »dobri haloški kapljici«. Kvečjemu še kdo radi uživanja svežega zraka in občudovanja naravnih lepote. Trpljenja ljudstva pa nihče ne vidi!

Večkrat pororam v ta del »neodrečene« domovine. Sonce sije, vse dehti in zeleni. Dim, ki se vali iz dimnika gosposke hiše na gričku, valovi v soncu kot dolga, srebrna griva. Skozi široko odprto okno steklene verande veselo doni gramofon:

»Trink', trink', Brüderlein, trink',
lasse die Sorgen zu Haus'!»

Vse je razigrano in židane volje. Le majhne hišice, raztresene v senci griča, so kot mrtve. Poldan zvoni, a niti iz enega dimnika se ne kadil.

Stopim bliže, a vrata v kočjo so zaklenjena. Nikjer živega bitja. Skozi zaprto, sajasto okence poizkušam razločiti notranjost. Po mizi se sprehajata dve kokoši. Dva zamazana otročička v raztrganih srajčkah na pod mizo segata po kuhanem fižolu. Rano zjutraj, pred odhodom na delo, ga je mati nasula — v jamico v ilovnatem podu za celodnevno

hrano svojim, v hišo zaklenjenim otrokom. V izbinem kotu opravlja nekoliko večji otrok veliko potrebo. Ta me prvi opazi. Vsi se prestrašijo in kot miške pobegnejo pod na pol podrtjo posteljo, po kateri zopet hodijo in brskajo — kokoši. Kaj bo iz mladine, ki raste v takih razmerah?

»Za človeka gre danes, predvsem pa gre za današnjo mladino, za njeno usodo in njeno srečo. Ta nam mora biti izhodišče in cilj vseh naših prizadevanj; zakaj kakršna bo mladina, tak bo narod! (Mencej Martin: »Slovenska šola in učitelj.«)

»Slučajno« zaidem v gosposko družbo na gričku. Razkošno je, radio, gramofon, mesna jedila, vino, vesela pesem in opravičila radi slabega znanja slovensčine. Da še sploh razumemo, govorimo pač nemški. — V mislih sem še vedno pri onih slovenskih bednih in golih otročičkih treptajočih pod posteljo. — Ozračje postaja vedno bolj pijano, nacistično borbeno in izzivalno. Nevzdržno je. Neopažen odidem.

Naslednji dan sem na občnem zboru narodnega društva, katerega član sem. Polno lepih besed in zanosa za narod. Mnogo dobre volje »za narod, za mili dom«.

Kdo od nas res ve v kakšnih razmerah živi naš narod? Kdo od nas se zaveda potreb tega naroda?

Naše sodobne naloge.

»Barbari, vzgojeni v rimski državi in v historijski šoli, so imeli pred očmi državo, močno državno oblast, velik teritorij: ustvarjali so državo brez naroda. Mi še danes bolujemo na tem... To je tem večja nesreča za nas, ki smo mali, a hočemo biti veliki... a tega naroda, ki bi moral biti osnova tej veličini, ne poznamo.« (Dr. A. Radič: »Narod.«)

Priznavamo našim narodnim delavcem dobro voljo in vso njihovo poštrevnost. Za uspeh narodnega dela pa je potreben še predpogoj: stalni kontakt z narodom in življenje v njegove potrebe. Vendar malokdo najde to pot — nazaj k narodu.

»Gospoda torej tudi ne namerava spoznati tega naroda, na katerem gradi svojo veličino. Uči se v preteklosti enega dela naroda... a ne obrača pogleda v današnje življenje naroda. Tu v tem kulturnem suženstvu je vzrok, da je zdrava narodna misel na-